

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 5/2021-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **S-REAL Holding s. r. o.**, Nobelova 34, Bratislava, IČO 36 555 321, zastúpenej advokátskou kanceláriou Advokáti Heinrich s. r. o., Skautská 12, Nitra, IČO 36 865 966, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Heinrich, proti uzneseniu Okresného súdu Galanta č. k. 17 Cb 55/2016-193 z 20. apríla 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Galanta č. k. 17 Cb 55/2016-193 z 20. apríla 2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Galanta č. k. 17 Cb 55/2016-193 z 20. apríla 2020 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Okresnému súdu Galanta na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Galanta **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **680,74 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 25. júna 2020 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej

republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Okresného súdu Galanta (ďalej len „okresný súd“) č. k. 17 Cb 55/2016-193 z 20. apríla 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 5/2021-16 z 19. januára 2021 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh, napadnutého uznesenia a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľka sa ako žalobkyňa na okresnom súde domáhala proti žalovanému mestu Šaľa (ďalej len „žalovaný“) určenia neplatnosti právneho úkonu – odstúpenia od kúpnej zmluvy. Kúpnu zmluvou nadobudla sťažovateľka vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, na ktorých sa zaviazala vybudovať infraštruktúru pre bytovú výstavbu. Podľa názoru žalovaného sťažovateľka porušila ustanovenia kúpnej zmluvy, preto došlo z jeho strany k odstúpeniu od kúpnej zmluvy.

4. Počas konania okresný súd na návrh sťažovateľky uznesením vyhláseným na pojednávaní 7. júna 2018 pripustil zmenu žaloby na žalobu o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Okresný súd rozsudkom vyhláseným na rovnakom pojednávaní č. k. 17 Cb 55/2016-117 zo 7. júna 2018 žalobu sťažovateľky zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, keďže sťažovateľka bola v príslušnom katastri nehnuteľností zapísaná ako výlučná vlastníčka predmetných nehnuteľností, a priznal žalovanému náhradu trov konania vo výške 100 %. Krajský súd v Trnave rozsudkom č. k. 31 Cob 86/2018-161 z 27. augusta 2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a priznal žalovanému náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

5. O výške trov konania rozhodol okresný súd obsadený vyšším súdnym úradníkom uznesením č. k. 17 Cb 55/2016-177 z 11. februára 2020 (ďalej len „uznesenie vyššieho súdneho úradníka“) tak, že žalovanému priznal náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 4 483,63 eur za štyri úkony právnej služby, pričom za základnú sadzbu pre výpočet tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby považoval tarifnú hodnotu veci v zmysle § 10 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), čo bola v tomto prípade kúpna cena nehnuteľnosti vo výške 241 000 eur.

6. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažovateľka podala sťažnosť, v ktorej namietala, že do času, kým došlo k zmene žaloby, nebolo predmetom konania určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ale určenie neplatnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy. Takto určený predmet konania nie je peniazmi ociteľný, preto v zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky hodnota jedného úkonu právnej služby predstavuje sumu 1/13 výpočtového základu. Navyše uviedla, že aj po právoplatnej zmene žaloby nebola hodnota nehnuteľnosti nijako špecifikovaná a z tohto dôvodu aj na ostatné úkony by sa mal vzťahovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Celkovo podľa názoru sťažovateľky mala byť žalovanému priznaná náhrada trov konania vo výške 471,14 eur.

7. Uvedená sťažnosť bola napadnutým uznesením okresného súdu zamietnutá. Okresný súd uviedol, že sa stotožnil s názorom žalovaného, v zmysle ktorého predmetom celého konania bola

vec nehnuteľná, ktorá je peniazmi oceníteľná, a preto nebolo možné aplikovať § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Na výške tarifnej odmeny podľa názoru súdu nezmenila nič ani zmena žaloby, pretože predmetom pôvodnej žaloby o neplatnosť právneho úkonu bola kúpna zmluva týkajúca sa nehnuteľnosti oceníteľnej peniazmi. Okresný súd poukázal na nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 176/2017-20 z 31. mája 2017: „... tento druh žaloby je svojím spôsobom žalobou o určenie vlastníckeho práva, ktorého predmet je vždy oceníteľný peniazmi...“

II.

Argumentácia sťažovateľky

8. Proti napadnutému uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) okresný súd nesprávnym spôsobom vyčíslil náhradu trov konania, pretože nezohľadnil, že počas konania pred súdom prvej inštancie došlo k zmene žalobného návrhu. Od podania žaloby až do rozhodnutia okresného súdu prijatého na pojednávaní 7. júna 2018 bolo predmetom konania určenie neplatnosti právneho úkonu – odstúpenia od zmluvy, teda predmet konania nebol peniazmi oceníteľný, a preto sa sťažovateľka domnieva, že základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby mala byť v zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky 1/13 výpočtového základu. Okresný súd aplikoval na celé konanie § 10 ods. 1 v spojení s ods. 2 vyhlášky a ako tarifnú hodnotu určil hodnotu nehnuteľnosti v súlade s kúpnu cenou uvedenou v kúpnej zmluve;

b) uvedenú nesprávnosť sťažovateľka namietala aj v sťažnosti podanej proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, podľa jej názoru sa s týmto argumentom okresný súd nevysporiadal ústavne konformným spôsobom, a to odkazom na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 176/2017, ktorý sa podľa jej názoru na tento prípad nevzťahuje. Sťažovateľka tvrdí, že okresný súd v napadnutom rozhodnutí neskúmal skutočný obsah predmetu konania a účinky meritórneho rozhodnutia súdu. V prejednávanej veci sa konalo o určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy, čo nezodpovedá predmetu konania rozoberaného v spomínanom náleze ústavného súdu, kde išlo o rozhodnutie o trovách konania o určenie neplatnosti prevodnej zmluvy;

c) sťažovateľka udáva, že do momentu zmeny žalobného návrhu sa podanou žalobou nedomáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, pretože ako vlastníčka bola v evidencii katastra zapísaná. Jej cieľom bolo určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy na účely odstránenia právnej neistoty vyvolanej odstúpením od zmluvy zo strany žalovaného, čo je peniazmi neoceníteľné a účinky vyhovujúceho rozhodnutia súdu by sa neprejavili v majetkovej sfére sťažovateľky ani žalovaného;

d) na podporu svojich záverov sťažovateľka poukázala na ďalšiu rozhodovaciu činnosť ústavného súdu (III. ÚS 476/2013, IV. ÚS 107/2012) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), konkrétne rozhodnutia sp. zn. 5M Cdo 9/2010, 2M Cdo 8/2009, 3M Cdo 9/2009 a 3Obo 53/2009.

9. Z uvedených dôvodov je podľa názoru sťažovateľky napadnuté rozhodnutie okresného súdu ústavne neudržateľné, arbitrárne, odporujúce zákonu a ustálenej rozhodovacej praxi súdov a neprípustne zasahuje aj do majetkovej sféry sťažovateľky.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

10. Okresný súd prostredníctvom predsedu JUDr. Rastislava Jakuboviča k sťažnosti uviedol, že je potrebné v každom konkrétnom prípade skúmať, či možno predmet právneho úkonu oceniť, a v závislosti od toho stanoviť výšku náhrady trov konania. V sťažovateľkinom prípade išlo počas celej doby trvania konania o vec peniazmi oceníteľnú, t. j. nehnuteľnosť, preto nebolo možné vychádzať z tarifnej hodnoty podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Podporne poukázal aj na nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 176/2017-20 z 31. mája 2017, v zmysle ktorého ak súd rozhodne o neplatnosti právneho úkonu, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom [§ 34 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov]; preto tento druh žaloby je svojím spôsobom žalobou o určenie vlastníckeho práva, ktorého predmet je vždy oceníteľný peniazmi. Námietky sťažovateľky preto považoval za nedôvodné a napadnuté uznesenie okresného súdu za zákonné a súladné s judikatúrou ústavného súdu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

11. Zúčastnenej osobe, ktorou je žalovaný, bolo ústavným súdom výzvou z 22. januára 2021 umožnené vyjadriť sa k podanej ústavnej sťažnosti v lehote 10 dní, čo zúčastnená osoba nevyužila a k ústavnej sťažnosti nepodalala vyjadrenie.

III.3. Replika sťažovateľky:

12. Sťažovateľka vo svojej replike uviedla, že:

- a) okresný súd opomína, že v jej veci sa do zmeny žaloby konalo o určenie neplatnosti právneho úkonu odstúpenia od kúpnej zmluvy, a nie o určenie neplatnosti samotnej kúpnej zmluvy, keď by mohlo ísť o peniazmi oceníteľný predmet konania,
- b) do rozhodnutia o zmene žaloby bolo účelom poskytovania právnej služby dosiahnuť určenie, že odstúpenie od zmluvy je neplatné, teda odstrániť spornosť v odstúpení od kúpnej zmluvy, nie určiť vlastnícke právo k nehnuteľnosti, ktoré svedčilo sťažovateľke ako žalobkyni,
- c) zotrváva na dôvodoch, pre ktoré podala ústavnú sťažnosť.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

14. Podstata námietok sťažovateľky spočíva v tvrdenom porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1

dohovoru, ku ktorému malo dôjsť v dôsledku arbitrárneho napadnutého uznesenia okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania. Okresný súd neaplikoval správne ustanovenie na prípad sťažovateľky, nesprávne posúdil predmet konania do rozhodnutia o zmene žaloby a zároveň k námietkam sťažovateľky poukázal na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 176/2017, ktoré nebolo na vec aplikovateľné. Ďalej sťažovateľka namieta aj zásah do základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu, pretože napadnuté uznesenie zasahuje do jej majetkovej sféry bez zákonného podkladu.

IV.1. K namietanému porušeniu práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie:

15. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07, IV. ÚS 371/2020).

16. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (IV. ÚS 371/2020).

17. Podľa § 251 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva.

18. V zmysle § 10 ods. 2 vyhlášky ak nie je ustanovené inak, považuje sa za tarifnú hodnotu výška peňažného plnenia alebo cena veci alebo práva, ktorých sa právna služba týka, určená pri začatí poskytovania právnej služby; za cenu práva sa považuje aj hodnota pohľadávky, hodnota záväzku a hodnota veci, o ktorej vlastníctvo sa vedie spor alebo ktorej vydanie je predmetom súdneho sporu.

19. V zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna trinástina výpočtového základu, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch, alebo ju možno zistiť len s nepomernými ťažkosťami.

20. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný sud pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojene kráľovstvo z 23. 9. 1997).

21. Rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je zásadne výsadou týchto súdov, pri ktorom sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania. Ústavný súd preto iba celkom výnimočne podrobnejšie preskúmava rozhodnutia všeobecných súdov o trovách konania, keďže táto problematika by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade, že postup všeobecného súdu extrémne vybočuje z pravidiel upravujúcich súdne konanie v dôsledku jeho závažného pochybenia (IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 654/2020).

22. V náleze sp. zn. I. ÚS 119/2012 ústavný súd uviedol, že pokiaľ je vec, právo alebo plnenie, ktoré je predmetom súdneho sporu, peniazmi oceníteľné, potom sa táto suma považuje za základ pre tarifnú odmenu advokáta, a to aj vo veciach určenia vlastníckeho práva. Explicitná kogentná úprava § 9 ods. 1 vyhlášky vylučuje použitie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Možno teda z uvedeného vyvodit', že pokiaľ je vec alebo plnenie, ktoré je predmetom daného právneho úkonu, peniazmi oceníteľné, potom sa táto hodnota považuje za základ pre určenie tarifnej odmeny advokáta (I. ÚS 176/2017).

23. Otázku oceníteľnosti predmetu konania je, zohľadňujúc vlastnú judikatúru ústavného súdu, potrebné skúmať v každom prípade jednotlivo so zreteľom na účinky meritórneho rozhodnutia súdu na strany konania (porov. II. ÚS 226/2012, II. ÚS 492/2013, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020).

24. Podľa názoru ústavného súdu okresný súd sa s otázkou oceníteľnosti predmetu konania nevysporiadal spôsobom zodpovedajúcim už uvedeným garanciam obsiahnutým v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

25. Okresný súd v napadnutom uznesení uviedol, že predmetom celého konania bola vec nehnuteľná, a teda peniazmi oceníteľná, a na výške tarifnej odmeny nič nezmenila ani zmena žaloby, keďže aj predmetom pôvodnej žaloby o neplatnosť právneho úkonu bola kúpna zmluva týkajúca sa nehnuteľnosti oceníteľnej peniazmi. Tento záver podporil odkazom na nález vo veci sp. zn. I. ÚS 176/2017.

26. Zo súdneho spisu ústavný súd ustálil, že sťažovateľka sa žalobou domáhala určenia neplatnosti právneho úkonu – odstúpenia od kúpnej zmluvy, ktoré považovala za sporné. Na pojednávaní 7. júna 2018 okresný súd rozhodol na návrh sťažovateľky o zmene žalobného petitu. Sťažovateľka zmenu žaloby odôvodnila tým, že podľa jej názoru v zmysle § 137 CSP nie je možné žalovať neplatnosť právneho úkonu, preto zmenila žalobný petit na určenie vlastníckeho práva, pričom súd by sa predbežne musel zaoberať aj otázkou platnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy. Vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam patrilo sťažovateľke počas celého súdneho konania.

27. Ústavný súd konštatuje, že predmetom sporu od jeho začatia nebola nehnuteľnosť ako vec oceníteľná peniazmi, ale určenie neplatnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy, teda posúdenie platnosti jednostranného právneho úkonu vykonaného žalovaným. Predmetom sporu tak nebola vec alebo právo, ktoré možno oceniť peniazmi. Tento záver ústavný súd odôvodňuje tým, že prípadný úspech v podobe vyhovenia takejto žalobe by sa neprejavil v majetkovej sfére žiadnej zo strán konania, ale zachoval by sa doterajší právny stav. Sťažovateľka by v prípade úspechu preventívne odstránila ňou tvrdenú spornosť v právnom vzťahu založenom kúpnu zmluvou. Na druhej strane ani úspech žalovaného by sa neprejavil v prípadnom zhodnotení jeho majetku a žalovaný nebránil žiadne svoje právo majúce majetkovú hodnotu.

28. Uvedený právny názor možno argumentačne podporiť aj odbornou literatúrou: „Iná situácia je v prípade určovacích žalôb, kde predmetom konania (ak je na tom naliehavý právny záujem) je

určenie neplatnosti iného právneho úkonu než zmluvy, napríklad odstúpenia od zmluvy, výpovede a pod. V takýchto prípadoch nepochybne nemožno vec alebo právo vyjadriť v peniazoch (predmetom právnej služby nie je vec alebo právo), a preto v týchto veciach sa tarifná hodnota určí podľa § 11 ods. 1 písm. a) AT.“ (BARICOVÁ, J., FIAČAN, I. § 10 [Tarifná odmena advokáta za zastupovanie v občianskom konaní a iné úkony právnej služby]. In: FIAČAN, I., KERECMAN, P., HELLENBART, V., SEDLAČKO, F., BARICOVÁ, J. a kol. *Vyhláška o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (advokátska tarifa)*. 1. vydanie. Bratislava : Nakladateľství C. H. Beck, 2015.). Aj keď tento právny názor bol vyslovený za právnej úpravy podľa Občianskeho súdneho poriadku, je možné aj v podmienkach nového procesného predpisu súhlasiť s východiskom, že je nemožné peňažne oceniť predmet žaloby o neplatnosť odstúpenia od zmluvy (bez toho, aby sa ústavný súd zaoberal otázkou procesnej prípustnosti takejto žaloby).

29. Zmena žalobného petitu zo žaloby o určenie neplatnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy na žalobu o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti by mohla byť dôvodom zmeny hodnoty sporu, pretože vlastnícke právo je právom nepochybne oceníteľným a od uvedeného okamihu dochádza k začatiu poskytovania právnej služby vo veci určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, a preto v zásade je na mieste zohľadniť zmenu predmetu konania aj pri určovaní základnej sadzby tarifnej odmeny. V tejto súvislosti ústavný súd odkazuje aj na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3M Cdo 17/2010 z 23. mája 2012: „*Na účely určenia výšky odmeny advokáta za ním poskytnutú právnu službu je rozhodujúci moment vykonania každého jednotlivého úkonu právnej služby, teda nie moment, kedy advokát začal poskytovať právne služby.*“

30. Z materiálneho hľadiska je potrebné zohľadniť priebeh celého konania a skutočný zámer, ktorý sťažovateľku viedol k podaniu žaloby, ktorým bolo odstránenie právnej neistoty spôsobenej odstúpením žalovaného od kúpnej zmluvy, nie určenie vlastníckeho práva. To platí aj po zmene žalobného petitu. Bolo by príliš formalistické, aby iba zmenou petitu v ten istý deň, keď došlo aj k rozhodnutiu vo veci samej, došlo k zmene pohľadu na oceníteľnosť predmetu sporu, osobitne za situácie, keď vlastnícke právo počas celého súdneho konania patrilo sťažovateľke. Nevhodne zvolený žalobný petit bol aj dôvodom jej neúspechu v konaní o veci samej, čo vyplýva z dôvodov rozsudku okresného súdu č. k. 17 Cb 55/2016 zo 7. júna 2018: „*V prejednávanej príhode súd musí konštatovať, že neexistuje spor medzi stranami, nakoľko žalobca je na [REDAKOVANÉ] zapísaný a evidovaný ako výlučný vlastník nehnuteľností, ku ktorým žiadal určiť svoje výlučné vlastníctvo. Neexistuje tu teda predmet sporu, o ktorom by súd mal rozhodnúť, čím nie je daný naliehavý právny záujem na takomto určení. Preto bez ďalšieho skúmania hmotnoprávnej stránky veci súd žalobu zamietol.*“

31. Náhrada trov konania má okrem preventívnej funkcie aj funkciu sankčnú. Podľa názoru ústavného súdu je toto splnené tým, že sťažovateľke bude uložená konkrétna povinnosť nahradiť trovy konania žalovanému ako úspešnej strane v spore, pričom výška náhrady trov konania bude určená podľa toho, čo bolo skutočným predmetom konania, aký nárok uplatňovala sťažovateľka a čo bolo „v stávke“ pre žalovaného. Predmetom sporu, ktorý, vychádzajúc z dispozitívnej zásady sporového konania, vymedzuje žalobca, teda bol návrh na určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy, čo nie je vecou ani právom, ktoré možno oceniť peniazmi, preto pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné postupovať podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

32. Okresný súd zaujal opačné stanovisko, pričom jeho argumentácia sa opierala o nález ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 176/2017, ktorý sa týkal prieskumu nákladového výroku okresného súdu

o výške trov konania „po právoplatne ukončenom spore o neplatnosť zmlúv týkajúcich sa prevodu nehnuteľností“ (porov. I. ÚS 176/2017, bod 2), čo je odlišným predmetom konania ako v prípade žaloby o určenie neplatnosti odstúpenia od kúpnej zmluvy. V citovanom náleze ústavný súd ďalej uviedol, že ak súd rozhodne o neplatnosti právneho úkonu, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom [§ 34 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov]; preto tento druh žaloby je svojím spôsobom žalobou o určenie vlastníckeho práva, ktorého predmet je vždy ocniteľný peniazmi. Uvedené závery nálezu vo veci sp. zn. I. ÚS 176/2017 nemožno aplikovať na prejednávany prípad, keďže v tomto prípade vyhovujúce rozhodnutie by nebolo následným podkladom pre prípadnú zmenu zápisu práva k nehnuteľnosti.

33. Okresný súd v napadnutom uznesení formalistickým a arbitrárnym spôsobom rozhodol, že predmetom celého konania bola vec nehnuteľná, ktorú možno oceniť peniazmi, a aplikoval na celé konanie tarifnú hodnotu vychádzajúcu z hodnoty nehnuteľnosti.

34. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením okresný súd neposúdil skutočný obsah predmetu konania, aplikoval vyhlášku nesprávnym spôsobom a svoj záver nevhodne podporil nálezom ústavného súdu nesúvisiacim s prejednanou vecou, čím došlo k zásahu do základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie.

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok a práva na ochranu majetku:

35. Slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité ústavnou zakotvením základného práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy), implikuje v sebe podľa stabilnej rozhodovacej praxe ústavného súdu aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení práva na súdnu a inú ochranu podľa čl. 46 a nasledujúcich ústavy (I. ÚS 23/01, III. ÚS 328/05, III. ÚS 260/07, PL. ÚS 6/2016, I. ÚS 395/2016, III. ÚS 109/2020). Rovnako ESELP pri rozhodovaní o porušení čl. 1 dodatkového protokolu hovorí o „inherent procedural requirements“ (základných procesných požiadavkách) označeného ustanovenia (napr. rozsudok z 21. 5. 2002 vo veci Jokela v. Fínsko, sťažnosť č. 28856/95).

36. Napadnuté uznesenie okresného súdu sa bezprostredne dotýka povinnosti sťažovateľky nahradiť trovy konania úspešnej strane konania v konkrétnej výške, čo nepochybne zasahuje do jej majetkovej sféry. Keďže spôsob určenia výšky náhrady trov konania neodzrkadľoval garancie v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, bolo potrebné vysloviť aj porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým uznesením okresného súdu (výrok 1).

37. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci okresnému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona ústavnou súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

38. Úlohou okresného súdu bude opätovne posúdiť s ohľadom na závery ústavného súdu skutočný predmet celého konania, následne sa vysporiadať s otázkou jeho ocenenia, resp. neocenenia a primerane aplikovať príslušné ustanovenia vyhlášky.

39. V závere ústavný súd dodáva, že spôsob určovania výšky trov právneho zastúpenia je upravený vyhláškou ako podzákonnou normou, na ktorú procesný kódex priamo neodkazuje, ktorej aplikácia nie je výslovne zakotvená v procesnom kódexe. Odmena za právne zastúpenie sporovej strany advokátom patrí medzi trov konania, ktorými sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva (§ 251 CSP). Z hľadiska účelnosti trov patrí strane náhrada odmeny vo výške určenej vyhláškou.

40. Uznesenie o výške trov konania je rozhodnutím súdu, je spôsobilým exekučným titulom, a preto musí rovnako spĺňať požiadavky kladené na súdne rozhodnutia z hľadiska ich zákonnosti a s tým súvisiacej preskúmateľnosti a ústavnej udržateľnosti. Táto požiadavka je zosilnená o to viac, ak jednotlivé ustanovenia vyhlášky (advokátskej tarify) eventuálne pripúšťajú rozdielny výklad. Práve v týchto prípadoch je úlohou všeobecného súdu svoj právny názor odôvodniť logicky a dôsledne. Nie je žiaduce, ak okresný súd rezignuje na svoju úlohu ochrancu základných práv a slobôd účastníkov konania a k rozhodovaniu o výške náhrady trov konania pristúpi s vyššou benevolenciou ako k rozhodovaniu v merite veci.

V.

Trovy konania

41. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 680,74 eur.

42. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z § 11 ods. 3 vyhlášky. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je vo výške 177 eur, hodnota režijného paušálu je vo výške 10,62 eur a za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je to suma 181,17 eur, hodnota režijného paušálu je vo výške 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu) a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 (vyjadrenie k stanovisku okresného súdu), čo spolu činí sumu 567,28 eur. Právny zástupca je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty, preto bola výsledná suma zvýšená o príslušnú sadzbu dane z pridanej hodnoty.

43. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. marca 2021

Libor DUEA
predseda senátu